

Lichtmann Tibor

„Abban a szobában van az irodátok, ahol énnekem a hálószobám volt.”

Az interjút Lénárt András készítette Lichtmann Tibor lakásán, 2020. január 30-án. Gépelte és az összefoglalásokat készítette: Frojimovics Kinga.

Lichtmann Tibor 1939. március 06-án született. Apja, Lichtmann Imre tetőfedőmester volt. A második világháborúban → munkaszolgálatos lett, a család tudomása szerint valahol a Szovjetunió területén halt meg. A család a háború idején Budapesten, a Szív utca 34-ben lakott, majd az Eötvös utcába költözött egy távoli rokon, a nőgyógyász Emil bácsi lakásába, ahol addig annak magánpraxisa volt.

Tibor anyját, Sípos Katalint onnan vitték el feltehetően a → nyilasok. Anyja elhurcolását a még nem egészen 5 éves Tibor végignézte: a nyilasok ráncigálták ki a lakásból, Tibor nagymamája, Weiner Arnoldné pedig igyekezett visszahúzni lányát. A család úgy tudja, hogy végül Bergen-Belsenben halt meg.

Tibornak a háború alatti évekből egyetlen emlékképe van: egy → légópincében fekszik. Valamikor 1944 telén – emlékszik, hogy az utcán lövöldözések voltak – egy apácák által fenntartott otthonba került valahol a ► külső Váci úton. Tibor, saját szavaival, „mozi-szerűen” emlékszik vissza arra, hogy nagymamája hogyan cipelte végig a hátán az akkor 5-6 éves fiút a Váci úton. Az apácáknál töltött időszakra Tibor nem emlékszik. Az apácáktól később átkerült a zsidó fiúárvaházba, a Vilma királynő útja 25-27-be.

Az egyedüli, ami érdekes, hogy én ott az árvaházban voltam, tehát ebben a ► Vilma királynő úti árvaházban, hát azt mondja, hogy ott kezdtem az első osztályt a Rottenbiller utcában. Azt hiszem, ott most is van iskola. És nyolcadik feléig oda jártam, a Rottenbiller utcai iskolába. Hát onnan aztán, az árvaház az olyan szempontból megszűnt... Na és ez az érdekesség, hogy egy olyan cég vette meg, amely céghez én később elkerültem dolgozni. És úgy járkáltam az épületben, mert ezt az épületet vették meg, az árvaháznak az épületét... Megvették, és én ott dolgoztam az épületben. Tehát senki nem tudta, és nem is nagyon dicsekedtem vele, hogy „ha-ha srácok, hát én ezeken a köveken már jártam. Meg a lépcsőházat, azt már végigsimogattam. Meg abban a szobában van az irodátok, ahol énnekem a hálószobám volt.” Tehát én ott teljesen ismertem a járását.

A cég a Mechanikai Laboratórium Híradástechnikai Kísérleti Vállalat volt, melynek központja a volt árvaházban működött. A cég gyártórészlege Dunakeszi-Alagon volt, Tibor mérnökként leginkább ott dolgozott. Az árvaház Vilma királynő úti épületében a Mechlabor a volt zsinagógában alakította ki a cég ebédlőjét.

Az árvaházból jól emlékszik magára az épületre és belső berendezésére, valamint néhány tanárra és gyerekekre. A gyerekek közül Lantos Ivánnal és Wellisch Róberttel tartja a kapcsolatot. Utóbbi 1956 után Ausztráliában élt, de a rendszerváltás után visszaköltözött Magyarországra.

Alsósként az árvaházban tanult, de erre Tibor nem emlékszik. Felsőbe a Rottenbiller utcai iskolába került, erre az időszakra jobban emlékszik. Aztán az árvaház épületének eladását követően maga az árvaház kiköltözött ► Óbudára, a Zichy utcába. Ott Tibor a Fényes Adolf utcai iskolába járt. Az árvaházi tanárok közül Tibor emlékszik → Wolfra és → Gallára, az eredeti árvaházi iskolából pedig Baróti tanár úrra. Utóbbi nem költözött Óbudára.

A Vilma királynő úti árvaházban nagy hálótermek voltak, sok emeletes ágygal. Reggelente ébresztő volt, majd kisebb csoportokban mentek át a Rottenbiller utcai iskolába. Útközben a gyerekek azzal szórakoztak, hogy az arra járó 46-os villamos váltójába gesztenyéket tettek, amik kirepültek onnan, amikor jött a villamos. Az iskolából visszajövet az árvaházban ebédeltek turnusokban. Utána tanulószobákban tanultak, ahol a nevelőtanár kikérdezte a házi feladatot.

Az árvaházi vallási foglalkozások nem igazán kötötték le Tibort, aki úgy emlékszik, hogy a gyerekek közül senki nem volt igazán vallásos. Az árvaházi zsinagóga organistája → Lisznyay Szabó Gábor volt, aki a Zeneakadémián is koncertezett. Tibornak volt → bar micvója, de abból csak az maradt meg benne, hogy valami alkoholt ivott, amitől aztán kissé berúgott.

Az árvaháznak Tahiban volt egy nyaralótelepe, ahová minden nyáron kivitték a gyerekeket. Tibor ott nagyon jól érezte magát. A Dunára jártak fürdeni, Tibor ott

tanult meg úszni. Tahiban még éretlen diót is szedtek, ami tilos volt. A dió zöld külső héjából kifolyó lé viszont barna nyomot hagyott a tenyerükön, így a gyerekek a „tenyérvizitek” alkalmával sorozatosan lebuktak. Büntetést is kaptak, térdelniük kellett a sarokban, vagy megpofozták őket. A tanárok közül Wolf volt, aki – nem csak Tahiban – rendszeresen pofozta a gyerekeket. Büntetésként körmöst is kaptak. Wolfra Tibor azért is jól emlékszik, mert hetedik-nyolcadikos diák lehetett, amikor egy konnektort próbált Wolfnak a szobájába szerelni, de a vésővel átütötte a szoba vékony falát.

Az árvaház Zichy utcai korszakából Tibor emlékszik arra, hogy egyszer jól megvert egy gyereket, aki valamit ellopott tőle. A gyerekek között egyébként normális volt a kapcsolat, nem volt kifejezett ellenségeskedés. Ha valaki ritkán kapott valamilyen csomagot, azt nem osztották szét egymás között, mindenki megtartotta magának. „Nem volt olyan, mint a Pál utcai fiúkban” – mondta Tibor, azaz nem osztották szét a kapott dolgokat.

A háború után Tibor szívesebben lakott volna a nagymamájával, mint az árvaházban, de felnőtt fejjel úgy magyarázza, hogy erre akkor a nagymamának nem volt elég pénze. A nagymama varrásból tartotta fenn magát, már kész ruhák árcédulájának a fémtartóját varrta fel otthon. Középiskolásként Tibor diákotthonban lakott, de hétvégeként nagymamájához ment.

A Zichy utcában nem volt túl szigorú napirend, délután a városba is bemehettek. HÉV-vel jártak be. Egyszer két HÉV összeütközött, sokan meghaltak. Egy árvaházi fiúnak is az egyik HÉV-en kellett volna lennie, de lekészte, így megmenekült.

Az árvaházban kaptak valami zsebpénzt is kisebb költségekre, például mozira. A ruhát az árvaház biztosította, az alsóneműt hetente cserélték. Az árvaházi gyerekek az ötvenes években ugyanúgy öltözöttek, mint a többi gyerek. Az iskolában ugyanúgy néztek ki, mint a többi gyerek. Tibor egyik iskolában sem tapasztalt semmilyen megkülönböztetést, antiszemitizmust.

Tibor felsős korában már erősen érdeklődött az elektromosság, az elektrotechnika iránt, így a középiskolát tudatosan választotta. Híradástechnikát tanult.

A zsidóság nem jelent igazán sokat Tibor számára, a vallást nem tartja, zsidó közösségi összejövetelekre nem jár. Az viszont jó érzéssel tölti el, ha valakiről, aki sokat tesz a közért, kiderül, hogy zsidó.

Tibor a szüleine nem nagyon emlékszik, de felnőtt korában felfedezte, hogy bizonyos szokásaik azonosak. Szülei is szerettek és ő is szeret például evezni. Van egy fényképe a Római parton evező szüleinről, és nyaranta ő maga is gyakran evez arrafelé.